

Stanowisko

Prezydium Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych z 22 lutego 2011 r. w sprawie zmian w systemie emerytalnym

Prezydium Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych po zapoznaniu się z rządowym projektem ustawy o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń społecznych uważa, że:

- proponowane zmiany mają charakter okazjonalny, nie wynikają bowiem z kompleksowej oceny systemu ubezpieczeń społecznych, o co OPZZ wielokrotnie wносиło;
- bezpośrednią przyczyną proponowanych zmian jest zła kondycja finansów państwa oraz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, do której doprowadziły rządy poprzez obniżenie podatków i składki rentowej, a nie chęć poprawy sytuacji przyszłych emerytów;
- poprawy sytuacji budżetu nie można poszukiwać tylko poprzez zmiany w systemie ubezpieczeń społecznych oraz ograniczaniu czy też zmniejszaniu transferów na cele społeczne – propozycje naprawy finansów publicznych zawiera załącznik nr 1;
- przyjęte przez rząd prognozy makroekonomiczne na najbliższe 50 lat, na podstawie których dokonano symulacji wysokości przyszłych emerytur są nierealne, nie uwzględniają bowiem występujących cyklicznie załamań na rynkach finansowych;
- wysokość przyszłych emerytur stanowi wielką niewiadomą, szczególnie tej części, która przysługiwać będzie ze środków gromadzonych w Otwartych Funduszach Emerytalnych niezależnie od tego w jakich proporcjach będzie podzielona składka emerytalna kierowana na poszczególne filary ubezpieczeniowe;
- ubezpieczony, który podejmie świadomie decyzję o przystąpieniu do drugiego filaru powinien mieć wpływ na wysokość składki, sposób i kierunek jej inwestowania - mimo proponowanych zmian ubezpieczony nadal pozostaje ubezwłasnowolnionym poprzez obowiązek należenia do OFE;
- rząd zamiast tworzyć nowe instytucje trzeciego filaru ubezpieczeniowego (IKZE) powinien tworzyć prawo sprzyjające rozwojowi IKE i PPE.

Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych domaga się od rządu:

- **prowadzenia prawa wyboru między oszczędzaniem na emeryturę w OFE i ZUS lub samym ZUS;**
- **pełnego dziedziczenia składki odkładanej na subkoncie w ZUS;**
- **gwarancji rządu utrzymania waloryzacji składki na subkoncie w ZUS;**

- wprowadzenia społecznego nadzoru w II filarze ubezpieczeń społecznych;
- zmniejszenia prowizji pobieranych przez OFE;
- równości prawnej podmiotów i prowadzonych przez nie form oszczędzania w III filarze.

Równocześnie OPZZ uważa, że przedłożony projekt może zostać pozytywnie przyjęty przez ubezpieczonych pod warunkiem jego uzupełnienia o rozwiązania, które zgłasza OPZZ. Zestawienie postulatów zawarto jest w załączniku nr 2 do niniejszego stanowiska.

Prezydium OPZZ

ZA ZGODNOŚĆ
Z ORYGINAŁEM

Wiceprzewodnicząca OPZZ

Wiesława Taranowska

W trakcie trwającej obecnie dyskusji na temat uzdrowienia finansów publicznych i reformy systemu ubezpieczeń społecznych zgłaszane są liczne propozycje. W większości sprowadzają się one do cięć wydatków socjalnych dotyczących najłabszych finansowo, a nie do pozyskiwania środków do budżetu

Ógólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych przypomina zgłaszane przez nas w ostatnim czasie propozycje.

1. Zwiększenie opodatkowania osób o najwyższych dochodach, w tym progresji podatkowej.
2. Wprowadzenie podatku od transakcji finansowych.
3. Zwiększenie ściągłości należności wobec Skarbu Państwa, w tym podatków i składek na ubezpieczenie społeczne.
4. Opodatkowanie diet otrzymywanych przez osoby pełniące obowiązki społeczne i obywatelskie, w tym posłów, senatorów i radnych samorządów terytorialnych wszystkich szczebli.
5. Podniesienie składki rentowej w części płaconej przez pracodawcę.
6. Uzależnienie wysokości składki na ubezpieczenie społeczne płaconej przez rolników i prowadzących działalność gospodarczą od faktycznie osiągniętych przychodów.
7. Zniesienie limitu zarobków, powyżej którego najbogatsi nie płacą składek na ubezpieczenie społeczne
8. Zintensyfikowanie kontroli przedsiębiorców przebywających na zwolnieniach lekarskich.
9. Wprowadzenie możliwości wyboru lokowania składki ubezpieczeniowej w drugim filarze pomiędzy OFE a ZUS.
10. Likwidacja świadczeń z pomocy społecznej nie uzależnionych od dochodu.
11. Likwidacja Funduszu Kościelnego.
12. Zintensyfikowanie walki z szarą strefą poprzez:
 - zwiększenie efektywności kontroli skarbowej i celnej;
 - ograniczenie nielegalnego zatrudnienia;
 - płacenie podatków i składek na Funduszu Ubezpieczeń Społecznych od rzeczywistych przychodów.
13. Kreowanie popytu poprzez wzrost:
 - minimalnej płacy;
 - najniższych emerytur i rent;
 - świadczeń z pomocy społecznej;
 - innych świadczeń kierowanych do najuboższych.
14. Likwidacja fikcyjnego samozatrudnienia.
15. Promowanie legalnej pracy poprzez wprowadzenie prawa przechodzenia na emeryturę po przepracowaniu 40 lat przez mężczyznę i 35 przez kobietę.

Powyższe propozycje zwiększą dochody do budżetu o około 100 mld zł, co skutecznie ustabilizuje budżet i naprawi finanse publiczne

**Zestawienie postulatów do projektu ustawy
o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem systemu ubezpieczeń
społecznych**

1. Dobrowolność wyboru – część składki do OFE czy cała składka w ZUS

Ustawą z 1998 roku społeczeństwo zostało przymuszone do odkładania części składki emerytalnej do prywatnych instytucji kapitałowych, które grają na rynkach finansowych środkami pieniężnymi gromadzonymi przez ubezpieczonych. Ponad 10 letni okres działalności tych instytucji uzmysłowił społeczeństwu to, czego w momencie wprowadzania reformy emerytalnej nikt nie raczył przekazać – ani rząd, ani eksperci i twórcy reformy ani przedstawiciele towarzystw emerytalnych które zarządzają OFE - że zbierane środki mogą być utracone w wyniku kryzysu gospodarczego, czy bessy na rynku finansowym. Dziś znaczna część społeczeństwa chętnie zrezygnowałaby z członkostwa w OFE i całą swoją składkę przekazywała na konto w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Ubezpieczeni powinni mieć prawo wyboru, czy chcą nadal oszczędzać w OFE.

2. OFE nie powinny być jedyną instytucją, w której można by gromadzić środki na emeryturę w ramach drugiego filaru ubezpieczeniowego

Otwarte Fundusze Emerytalne kierują się tymi samymi zasadami (określonymi w ustawie), mają prawie identyczny portfel papierów wartościowych, osiągają podobne wyniki. Powoduje to, że nie są wobec siebie konkurencyjne. Nie odpowiadają także za złe kierunki inwestycji. Wprowadzenie na rynek innych instytucji finansowych wiązać się będzie z wprowadzeniem na rynek innych, konkurencyjnych produktów.

3. Osoby urodzone w latach 1949 – 1968 powinny mieć prawo do podjęcia ponownej decyzji, czy chcą należeć do OFE.

W przypadku nie uwzględnienia wniosku zawartego w punkcie 1, prawo do ponownej decyzji o przystąpieniu do OFE powinny mieć urodzeni w latach 1949 – 1968. Decyzję o przystąpieniu do II filaru podejmowali często pod wpływem natarczywej działalności akwizytorów oraz propagandowej akcji Powszechnych Towarzystw Emerytalnych. Bardzo często czynnikiem decydującym o zgodzie na podział składki były nie do końca wyjaśnione zasady dziedziczenia zbieranych składek.

4. Prawo określania wysokości składki

W przedłożonym projekcie rząd obniża stopę procentową składki emerytalnej przekazywanej do OFE początkowo do 2,3 %, docelowo od 2017 roku - do 3,5 %. Wśród ubezpieczonych są osoby o różnicowanym stopniu skłonności do ryzyka. Powinny mieć one możliwość, szczególnie od 2017 roku, deklarowania, jaki procent składki chcą inwestować w II filarze. Można rozważyć także podniesienie składki do

4%, co będzie ofertą dla bardziej skłonnych do ryzyka, a także da szersze możliwości wprowadzania subkonta bezpiecznego dla osób w wieku przedemerytalnym. Postulat ten może być wprowadzony obok rozwiązania zawartego w punkcie 1, może też być dla niego alternatywą.

5. Gwarancja utrzymania określonej w ustawie waloryzacji składki na subkoncie w ZUS

Środki gromadzone na subkoncie w ZUS mają być waloryzowane według średniego nominalnego wzrostu PKB z ubiegłych 5 lat, co w długim terminie ma zapewnić zwrot ze środków na poziomie podobnym do zwrotu z obligacyjnej części OFE. Jest to na dzień dzisiejszy propozycja do przyjęcia, jednak już dziś odzywiają się głosy ze strony organizacji pracodawców, że należy zmienić zasady waloryzacji składki. Nie ma też pewności, czy kolejne rządy, w zależności od potrzeb czy kierunków prowadzonej polityki społecznej nie zechcą dokonać zmiany proponowanej zasady. Czy ubezpieczeni mogą liczyć na gwarancję utrzymania zasad waloryzacji? Jeśli tak, to na czym ta gwarancja ma polegać?

Zważyć jednak należy, że wraz z upływem czasu proponowany wskaźnik może być coraz mniej atrakcyjny. Należy rozważyć, czy nie powinien on być niższy od średnich wyników osiąganych przez OFE w okresie rocznym.

6. Dziedziczenie składki na subkoncie w ZUS

Projekt przewiduje graniczenie prawa spadkowego, bowiem zakłada ewidencjonowanie na subkontach w ZUS środków przypadających spadkobiercom w przypadku śmierci ubezpieczonego. Rozwiązanie to może budzić wątpliwości konstytucyjne a także pozostawać w sprzeczności z zobowiązaniami międzynarodowymi jeżeli spadkobiercą będzie osoba nie będącą w polskim systemie emerytalnym (np. spadkobiercy spoza Polski czy UE).

7. Społeczny nadzór w II filarze

Od wielu lat partnerzy społeczni upominają się o wprowadzenie do rad nadzorczych poszczególnych towarzystw emerytalnych przedstawicieli ubezpieczonych. Powinni być oni desygnowani przez organizacje związkowe i zrzeszające pracodawców na zasadach analogicznych jak do Rady Nadzorczej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Przeszkodą w takim rozwiązaniu nie może być fakt, że towarzystwa są podmiotami prywatnymi skoro: wykonują zadania nałożone przez państwo; pobierają składki obowiązkowo wpłacane przez ubezpieczonych; ostateczne konsekwencje złego zarządzania funduszami emerytalnymi przejmuje na siebie państwo, m.in. poprzez obowiązek wypłaty minimalnej emerytury.

8. Zmniejszenie prowizji pobieranych przez OFE

W aktualnym stanie prawnym poza prowizją PTE pobierają także opłaty za zarządzanie aktywami, co ostatecznie, wg wyliczeń ekspertów, skutkuje w ciągu ponad 40 lat oszczędzania na emeryturę obniżeniem nawet o kilkanaście procent kwoty składek przekazanych do OFE. Mimo dwukrotnej obniżki prowizji są one nadal zbyt wysokie w porównaniu z opłatami pobieranymi przez inne podmioty rynku finansowego i ubezpieczeniowego.

9. Uzależnienie opłat za zarządzanie od wyników osiąganych przez OFE

Proponowane zmiany w żaden istotny sposób nie zmieniają podstawowej zasady, która jest jedną z głównych przyczyn społecznej krytyki systemu, że towarzystwa emerytalne nie ponoszą żadnej odpowiedzialności za uzyskiwane wyniki a ich zyski rosną przy równoczesnym spadku środków gromadzonych na kontach ubezpieczonych.

W kontekście tych rozważań, od szeregu lat wysuwany jest wniosek o konieczności wprowadzenia do systemu mechanizmu uzależniającego zyski uzyskiwane przez towarzystwa emerytalne od wyników osiąganych przez administrowane przez nie fundusze emerytalne.

10. OFE nie powinno mieć obowiązku prowadzenia dobrowolnego ubezpieczenia

Projekt ustawy nakłada na OFE obowiązek prowadzenia IKZE. Brak jest merytorycznego uzasadnienia aby ustawa nakładała taki obowiązek, chyba że intencją jest to aby OFE, mające dane osobowe wszystkich ubezpieczonych w II filarze przejęły większość rynku. W systemie dobrowolnych oszczędności, żaden podmiot nie ma obowiązku prowadzenia określonego rodzaju ubezpieczenia a jedynie prawo. W opisanym wyżej kontekście należy zastanowić się czy właśnie przeciwnie – OFE nie powinno mieć zakazu prowadzenia dobrowolnego ubezpieczenia (nie zostało do tego powołane), a prowadzenie IKZE, jeżeli propozycja jego powołania zostanie utrzymana w projekcie ustawy, powierzyć tym instytucjom, które mają uprawnienia do prowadzenia IKE.

11. Wpłaty na IKZE jednakowe dla wszystkich

Projekt ustawy wprowadza docelowo, począwszy od 2017 roku limit wpłat na IKZE w wysokości 4% podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie emerytalne. Limit kwotowy powinien być równy dla wszystkich ubezpieczonych, tym bardziej, że wpłaty na IKZE będą odliczane od podstawy opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych. W przypadku nie uwzględnienia tego wniosku należy przewidzieć sytuację, w której Trójstronna Komisja do Spraw Społeczno-Gospodarczych nie uzgodni wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę. W takim przypadku Rada Ministrów ustala wysokość minimalnego wynagrodzenia w roku następnym wraz z terminem zmiany tej wysokości, w drodze rozporządzenia, w terminie do dnia 15 września każdego roku. Przywołane obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów (art.33 d ust 2 ustawy o IKE), publikowane w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, odnosi się do sytuacji, w której Komisja Trójstronna osiągnie konsensus w sprawie wysokości płacy minimalnej na kolejny rok.

Proponowana konstrukcja limitów uzależnionych od podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie emerytalne pozwala postawić tezę, że zaprojektowane rozwiązanie podatkowe, pomimo, że adresowane jest do wszystkich obywateli, spotka się z zainteresowaniem przede wszystkim tych, którzy uzyskują wysokie dochody. Tylko takie osoby mogą bowiem dzisiaj, bez uszczerbku dla bieżących potrzeb, dokonywać wpłat na III filar.

Zasadne jest zatem pytanie czy państwo zamierza wspierać – jak to stwierdzono w uzasadnieniu – „indywidualną zapobiegliwość” wszystkich, czy też tylko niektórych obywateli?

12. Okres pobierania środków z IKZE musi być krótszy

Minimalny okres dokonywania wpłat na IKZE przez co najmniej 5 lat kalendarzowych, przy równoczesnym odliczeniu wpłat od podstawy opodatkowania, może być atrakcyjną formą oszczędzania dla ubezpieczonych, którym do przejścia na emeryturę pozostało mniej niż 10 lat. Osoby decydujące się na takie dodatkowe oszczędzanie na emeryturę będą skazane na konieczność jednorazowej wypłaty zgromadzonych środków, bowiem przy rozłożeniu jej na minimum 120 rat okazać się może, że miesięczne obciążenie wpłatami będzie wyższe niż miesięczna wysokość świadczenia. Okres wypłaty ratalnej powinien pozostać kwestią do wyłącznych uzgodnień pomiędzy zainteresowanym a instytucją finansową, tak jak to jest obecnie w odniesieniu do IKE;

13. Wypłata w IKZE a zaliczka na podatek

Projekt ustawy dopuszcza możliwość nie pobrania zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych przy dokonywaniu jednorazowej wypłaty z IKZE. Brak jest uzasadnienia od odstępstwa od ogólnej zasady pobierania zaliczki, pozostawiając podatnikowi resztę do rozliczenia w ustawowym terminie, czyli do końca kwietnia kolejnego roku kalendarzowego.

14. Promocja dobrowolnego ubezpieczania w III filarze

IKE i PPE nie cieszą się zbyt dużą popularnością, jeżeli jej miarą ma być liczba osób która objęta jest dodatkowymi programami emerytalnymi. Wprowadzenie na rynek kolejnej oferty jaką mają być IKZE nie sprzyjać będzie, wbrew intencji autorów, promowaniu dodatkowego ubezpieczenia, mimo atrakcyjniejszej, np. ok. IKE, jej formy. O ile PPE i IKE uzupełniają się wzajemnie (oferta dla osób indywidualnych i dla ogółu pracowników), o tyle IKZE stać się może ofertą konkurencyjną dla IKE. Brak jest uzasadnienia do wprowadzania nowej formy oszczędzania, chyba że zamierzonym celem projektodawców ma być swoista rekompensata dla OFE za obniżenie stopy procentowej składki. Zwiększenia liczby dobrowolnie ubezpieczonych w biednym społeczeństwie należy oczekiwać przede wszystkim poprzez nowelizację ustawy o Pracowniczych Programach Emerytalnych, która wprowadziłaby pakiet zachęt podatkowych dla przedsiębiorców i ubezpieczonych.

Projekt zakłada ponadto, że będzie można przenieść środki z posiadanego wcześniej IKE do IKZE (ale nie odwrotnie), zachowując prawo do ulgi. Czy oznacza to powolne „wygaszenie” IKE?

15. Ostrożne uwalnianie limitów inwestycyjnych OFE

Prywatyzacja Giełdy wprowadziła wiele niewiadomych. Powiększanie limitu nie służy przyszłym emerytom. Ustawowe określenie wielkości inwestycji służy prywatnemu kapitałowi stanowiąc gwarancje dobrego biznesu, a nie przyszłym emerytom, ponieważ zmiana właściciela Giełdy niesie ze sobą wiele ryzyk, które mogą się zrealizować stanowiąc zagrożenie dla przyszłych emerytów. Nie będzie dla nikogo za-

skoczeniem, jeżeli nowy właściciel może też preferować duże spółki zagraniczne, a niekoniecznie nasze MSP. Celem nowego właściciela będzie maksymalizacja zysku, a nie rozwój polskiej gospodarki i dostarczanie jej kapitału. Kontrola właścicielska jest kluczowa, aby GPW działała w interesie rynku, ponieważ KNF nie będzie mogła ani wymusić rozwoju giełdy, ani przeniesienia notowań na inny parkiet ani w końcu zapobiec podniesieniu opłat. Możliwe są różne scenariusze. Inwestorzy prywatni warszawskiej giełdy i depozytu mogą, najprawdopodobniej z dużą przebitką, odsprzedać, albo przenieść notowania za granicę. Giełda i KDPW w ubiegłych latach wielokrotnie obniżały opłaty Domom Maklerskim tracąc na tym kilkanaście/kilkadziesiąt (?) milionów. Skala obniżki opłat przez GPW nie przekładała się na obniżki opłat pobieranych przez brokerów. Obniżki opłat odbywały się kosztem giełdy i KDPW bez widocznych dla rynku, w tym OFE.

Projekt zawiera intencję powiększenia limitu inwestycji dla OFE, a co za tym idzie akceptacji ryzyka środków przyszłych emerytów. Aktualnie kapitał zgromadzony na Giełdzie przez OFE to kilkanaście procent obrotów giełdy, poza tym OFE są stabilnym inwestorem instytucjonalnym gwarantującym stały dopływ kapitału na giełdę. Pieniądze przyszłych emerytów nie mogą być wykorzystywane do rozwoju rynku kapitałowego, ale zabezpieczyć ich przyszłość.

16. Koszty transakcyjne

Należy się liczyć z tym, że po prywatyzacji Giełdy zostanie podwyższony koszt pozyskiwania kapitału na Giełdzie ponoszony przez polskich przedsiębiorców; obciążony inwestorów, w tym OFE. Nastąpi wypłata dywidendy na rzecz nowych prywatnych właścicieli, powodując zmniejszenie przyszłych emerytur oraz pogorszenie sytuację małych i średnich przedsiębiorstw. Należy liczyć się z tym, że klienci OFE poniosą koszty wzrostu opłat od transakcji kapitałowych. Opłaty od transakcji giełdowych nie są ujęte w ramach opłat pobieranych przez OFE na rzecz PTE. Fundusze płacą za nie wprost z naszych oszczędności emerytalnych. Obecnie opłaty są stosunkowo niewysokie, a opłaty na KDPW są systematycznie obniżane. Dotychczas nie ma propozycji, tak jak jest to np. w Chile, aby wprowadzić do ustawy zapis że opłaty pobierane przez OFE na rzecz PTE mają być przeznaczone również na pokrycie kosztów transakcji na rynku. Postulujemy zatem, aby koszty transakcyjne były pokrywane z opłat pobieranych przez PTE, a nie ze środków w OFE.